

POSTANOWIENIE

Dnia 30 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska

w sprawie z odwołania J. B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

o emeryturę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 listopada 2016 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 9 grudnia 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 grudnia 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację J.B. od wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 29 czerwca 2015 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w przedmiocie odmowy ustalenia prawa do emerytury w wieku obniżonym na podstawie art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.; dalej "ustawa"). Do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach nie przyjęto zatrudnienia ubezpieczonego w przedsiębiorstwie R. S.A. w okresie od dnia 1 lutego 1977 r. do dnia 31 stycznia 1987 r. i od dnia 1 lipca 1989 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. na stanowisku majstra budowy, kierownika budowy i kierownika zakładu, choć te okresy zostały w świadectwie pracy w warunkach szczególnych zakwalifikowane jako okresy pracy wymienionej w wykazie A, dziale XIV, poz. 24 -

załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej „rozporządzenie”). W sądowym postępowaniu odwoławczym nie znalazło potwierdzenia, że wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy sprawował kontrolę międzyoperacyjną, kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie § 1 ust. 1 i § 2 ust. 1 rozporządzenia w związku z postanowieniami działu XIV pkt 24 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia przez niedostrzeżenie, "iż z uwagi na sposób stypizowania rodzaju pracy opisanej w pkt 24 działu XIV wykazu A, wykonywanie pewnych czynności mających charakter administracyjno biurowych, które co do zasady nie powodują styczności pracownika z warunkami szkodliwymi, nie pozbawia pracownika prawa do zaliczenia przedmiotowego okresu pracy do stażu uprawniającego do wcześniejszej emerytury", błędną wykładnię art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2,3 i 4 oraz art. 27 ust. 1 ustawy w związku z § 2 ust. 1, § 3 i § 4 ust. 1 rozporządzenia oraz w związku z pkt 24 działu XIV wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia polegającą na przyjęciu, że sprawowanie nadzoru pośredniego (za pośrednictwem majstrów lub inżynierów budowy) obok nadzoru bezpośredniego oraz sprawowanie nadzoru także nad pracownikami, którzy nie świadczyli pracy w szczególnych warunkach, wyłączają możliwość przyjęcia, że ubezpieczony pracował w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, niezastosowanie pkt 24 działu XIV załącznika A i błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że dozór inżynieryjno techniczny musi być wykonywany bezpośrednio i wprost w okresie zatrudnienia, a dozór wykonywany ze stanowiska o wyższej randze niż majster lub inżynier budowy nie jest dozorem inżynieryjno technicznym tylko dlatego, że w dozorcze tym może uczestniczyć majster budowy; art. 184 ustawy o emeryturach i rentach w związku z § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia przez przyjęcie, że sprawowanie dozoru oznacza stałą pracę w miejscu jej wykonywania przez

robotników, bez uwzględnienia okoliczności, że dozór jako stanowisko wyższego szczebla charakteryzuje się wykonywaniem również dodatkowych czynności; art. 32 w związku z art. 184 ustawy wskutek odmowy przyznania ubezpieczonemu prawa do wcześniejszej emerytury, mimo że pracował w warunkach szczególnych przez okres ponad 15 lat oraz wskutek odmowy uznania pracy wykonywanej przez niego na stanowisku kierownika budowy i kierownika zakładu za pracę w szczególnych warunkach z racji nieprzebywania stale w środowisku pracy, mimo że dozór jako stanowisko wyższego szczebla, charakteryzuje się wykonywaniem również dodatkowych czynności, w tym mających charakter administracyjno-biurowych; art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2, 3 i 4 oraz art. 27 pkt 1 ustawy w związku z § 3 i 4 rozporządzenia oraz w związku z pkt 24 działu XIV wykazu A - załącznika do rozporządzenia przez przyjęcie, że wykonywanie prac administracyjno-biurowych, immanentnie związanych z pełnionym dozorem, sprawowanie nadzoru pośredniego obok nadzoru bezpośredniego oraz przebywanie nawet w niewielkim zakresie czasu poza środowiskiem pracy, wykluczają możliwość ustalenia wykonywania pracy w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu oraz całkowite pominięcie okoliczności powszechnie akcentowanej w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że wykonywanie prac administracyjno-biurowych, kontrolnych i nadzorczych nie przekreśla możliwości uznania, że dany pracownik stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę w warunkach szczególnych, w związku z czym po spełnieniu pozostałych przesłanek ma prawo do wcześniejszej emerytury.

W skardze postawiono także zarzut obrazy przepisów postępowania - art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie oceny dowodów sprzecznie z zasadami logiki przez uznanie, że wnioskodawca, wykonując dozór wyższego szczebla, nie wykonywał bezpośredniego nadzoru nad pracownikami stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych, mimo że odpowiadał bezpośrednio za jakość i prawidłowość prac wykonywanych w warunkach szczególnych, oraz uznanie, że wykonywanie dozoru wyższego szczebla wyklucza bezpośredni dozór inżynierijno techniczny.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przedstawiono istotne zagadnienie prawne, "czy kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie musi być sprawowana osobiście, czy może być wykonywana za pośrednictwem podporządkowanych sobie w strukturze zakładu innych pracowników (np. majstrów, brygadzystów) przy założeniu, że ubezpieczony stale przebywał na stanowiskach, jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia".

Niezależnie od występującego w sprawie zagadnienia prawnego, skarga kasacyjna jest również - według skarżącego - oczywiście uzasadniona ze względu na naruszenie wskazanych w skardze przepisów prawa materialnego i przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy.

Organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w przypadku przyjęcia, jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania albo gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Oczywiste jest, że zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) musi być istotne w tym sensie, iż powinno dotyczyć kwestii prawnych budzących rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. W orzecznictwie Sąd Najwyższego wielokrotnie wskazano, że twierdzenie o występowaniu takiego zagadnienia jest uzasadnione tylko wtedy, gdy nie było ono rozstrzygane przez Sąd Najwyższy lub gdy istnieją rozbieżne poglądy wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego tymczasem nie budzi kontrowersji, że zatrudnienie w szczególnych warunkach ocenia się według przepisów dotychczasowych, do których odsyła art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01 (OSNP 2002 nr 10, poz. 243) wskazał, że odesłanie dotyczy rodzajów prac, stanowisk, warunków uprawniających do wcześniejszej emerytury, o których mowa w § 2 ust. 1 rozporządzenia, stanowiący, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w warunkach wyszczególnionych w wykazach A i B stanowiących załącznik do rozporządzenia jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Treść tych wykazów stanowi odniesienie dla ustalenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach także po wprowadzeniu ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 56, poz. 498) definicji podmiotów uprawnień określonych w art. 184 ustawy, jako pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

W takim razie wykonywanie pracy w szczególnych warunkach należy oceniać według wykazów stanowiących załączniki do utrzymanego w mocy rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2004 r., II UK 337/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 392 i z dnia 20 października 2005 r., I UK 41/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 306), w którym przyporządkowanie konkretnego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie przy kwalifikacji pracy jako wykonywanej w szczególnych warunkach. Nie chodzi przy tym o pracę w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2004 r., P 17/03, OTK-A 2004 nr 6, poz. 57 i Dz.U. Nr 144, poz. 1530), lecz o wyodrębnienie tych prac o charakterze stanowiskowo-branżowym. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości do oddzielnych

działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe i należy przyjąć, że konkretne stanowisko pracy narażone jest na ekspozycję szkodliwych czynników w stopniu mniejszym lub większym, w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 20/09 i I UK 24/09, niepublikowany, oraz z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, niepublikowany). W określeniu rodzaju pracy uzasadniającej prawo do świadczeń na zasadach rozporządzenia chodzi wyłącznie o rodzaj pracy określony w § 4-15 rozporządzenia oraz wykonywanie jej na stanowisku przypisanym do działu przemysłu umieszczonego w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2012 r., I UK 549/12, niepublikowany, oraz z dnia 14 marca 2013 r., I UK 547/12, OSNP 2014 nr 1, poz. 111).

Budownictwo jest branżą szczególnego rodzaju i w tym wypadku właściwa jest jedynie taka interpretacja, że pracy ubezpieczonego na stanowisku kierownika budowy nie da się zakwalifikować do prac określonych w wykazie A. Dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie A jako prace różne (wykaz A, dział XIV, poz. 24 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.) w budownictwie może dotyczyć tylko prac wymienionych w wykazie A, w dziale V, w którym w zamkniętym katalogu wymieniono charakteryzujące się szczególną uciążliwością prace w budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych. Poza tym kierowanie budowami, robotami oraz obiektami kwalifikowane było do prac wymienionych w dziale III wykazu C tego rozporządzenia. Wykaz ten był przewidziany w brzmieniu pierwotnym rozporządzenia, przed jego skreśleniem od dnia 7 czerwca 1996 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 maja 1996 r. (Dz.U. Nr 63, poz. 292). Sąd Najwyższy potwierdził, że stanowiska pracy w budownictwie, na których wykonywane są prace wymienione w wykazie A, dział XIV, poz. 24 załącznika do rozporządzenia nie dotyczą kierowania budowami, robotami, obiektami, kwalifikowanych jako prace wymienione w dziale III wykazu C tego rozporządzenia, skreślonego od dnia 7 czerwca 1996 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 maja 1996 r. (Dz.U. Nr 63, poz. 292).

Prace i stanowiska pracy w szczególnych warunkach w budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych, typowe i odpowiednie do opisu prac wykonywanych przez ubezpieczonego odpowiadały pracom i stanowiskom wymienionym w wykazach C rozporządzenia w sprawie wielu emerytalnego w dziale III pod poz. 6 i 8. Pracownikom zatrudnionym stale i w pełnym wymiarze czasu przy pracach wymienionych w tym wykazie (C), w czasie jego obowiązywania - nie przysługiwało na podstawie § 16 rozporządzenia - prawo do wcześniejszej emerytury (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2000 r., II UKN 93/00, OSNAPiUS 2002 nr 14, poz. 337). W wyroku z dnia 23 czerwca 2016 r., II UK 293/15 (niepubl.).

Propozycja wykładni tych przepisów w sposób odbiegający od ich brzmienia i systematyki jest także próbą zmiany ustaleń faktycznych, zresztą merytorycznie chybioną, gdyż nie jest trafne stwierdzenie, że ubezpieczony w ramach swoich obowiązków stale i w pełnym wymiarze czasu pracy był narażony na działanie tych samych czynników, na które narażeni byli pracownicy zatrudnieni w budownictwie przy pracach wymienionych w wykazie A, dział V.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).